

Розробник: Яна ФРУКТОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та нових медіа

Викладач: Яна ФРУКТОВА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та нових медіа

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри журналістики та нових медіа

Протокол від 2 вересня 2022 р. № 2

Завідувач кафедри

Інга ПОГРЕБНЯК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Журналістика»
1 вересня 2022 р.

Гарант освітньої програми

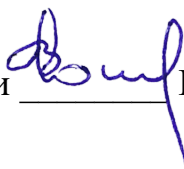

Микола ВАСЬКІВ

Робочу програму перевірено

2 вересня 2022 р.

Заступник декана Факультету журналістики

Вікторія СОШИНСЬКА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА Кіберпсихологія	
	Денна ЖУР
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Курс	5
Семестр	9
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	2
Обсяг годин, в тому числі	60
аудиторні	16
модульний контроль	4
семестровий контроль	18
самостійна робота	22
форма семестрового контролю	комплексний іспит

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія соціальних медіа» є нормативним документом Київського Університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою журналістики та нових медіа на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрантів денної форми навчання.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра».

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Психологія соціальних медіа», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Кіберпсихологія» є складовою частиною дисципліни «Психологія соціальних медіа» нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки **завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації**, зокрема: теоретичне та практичне оволодіння майбутніми фахівцями психологічними основами комунікаційної взаємодії, розвиток особистісних якостей майбутнього комунікатора, розуміння особливостей свого професійного статусу, передумов та наслідків професійної діяльності.

Мета вивчення курсу: формування у майбутніх фахівців з мас-медіа психологічної компетентності як професійної через засвоєння знань про сучасні теорії дослідження психічних феноменів та ролі нових медіа у їх формуванні, розвитку та змінах, соціалізації особистості.

Завдання модуля «Кіберпсихологія»:

□ розкриття значущості психологічних знань у професійній діяльності фахівців з мас-медіа;

□ ознайомлення фахівців з мас-медіа з психологічними засадами професійної комунікативної поведінки у соціальних медіа;

□ формування моральних цінностей та відповідних якостей майбутнього фахівця, усвідомлення психологічних наслідків комунікаційного впливу соціальних медіа;

□ розвиток у фахівців з мас-медіа психологічної культури професійної діяльності на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків;

□ визначення типових помилок професійної поведінки, пов'язаних із вибором та застосуванням сучасних психологічних засобів впливу на особистість, маси;

□ розкриття особливостей етичної поведінки фахівців з мас-медіа при розв'язанні складних професійних психологічних ситуацій;

□ розробка алгоритму професійної комунікаційної взаємодії фахівців з соціальних медіа із споживачами їх послуг.

Підвищенню ефективності практичних занять сприятиме передбачене програмою виконання студентами самостійних робіт, зокрема індивідуальних та групових проєктів тощо.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

1. Виявляти професійно важливі технології, які мають соціально-психологічну та морально-етичну складову (сугестія, маніпуляції, інформаційні війни).

2. Досліджувати систему зовнішніх та внутрішніх психологічних факторів, що визначають професійну комунікативну поведінку фахівців з соціальних медіа, вибір комунікативної технології.

3. Визначати психологічні особливості проектування комунікаційного простору як професійного в соціальних медіа.

4. Аналізувати та оцінювати професійну поведінку й діяльність фахівців з соціальних медіа як професійних комунікаторів, визначати ефективність застосування певної комунікаційної технології з урахуванням її психологічних наслідків.

5. Здійснювати діагностику, самооцінку та регулювання власного психологічного стану під час проходження навчальної практики.

6. Оцінювати індивідуальний ступень розвитку комунікаційних навичок та психологічних передумов їх формування.

7. Виявляти та аналізувати типові помилки професійної поведінки фахівців з соціальних медіа, що пов'язані з вибором та використанням непродуктивних психологічних стратегій.

8. Виявляти, аналізувати несприятливі психологічні фактори та негативні наслідки, помилкові, афектні дії у власній професійній комунікаційній діяльності.

9. Аналізувати психологічні процеси, що протікають під час масових комунікацій

У результаті вивчення курсу студенти набувають такі компетенції:

Загальні:

ЗК4 – Здатність до управління. Уміти знаходити переконливі аргументи, вербальні і невербальні засоби впливу в дискусіях з колегами, партнерами, клієнтами для досягнення комунікаційної мети, створення сприятливого суспільного середовища, формування власного іміджу і визнання результатів своєї праці; вміти організовувати роботу у різних організаціях;

ЗК5 – Здатність до координації дій з іншими. Готовність будувати комунікацію, базуючись на принципах соціально-психологічної

специфіки спілкування; виявляти високу адаптивність до змін професійного середовища, враховуючи права та обов'язки всіх у колективі в ході виконання професійної діяльності. Здатність працювати в команді.

ЗК6 – Навички емоційного інтелекту. Здатність людини сприймати, оцінювати і розуміти свої та чужі емоції, вміння керувати емоціями; володіння собою і вміння ефективно налагоджувати взаємодію з оточуючими, а також здатність керувати емоціями інших людей з метою вирішення практичних завдань.

ЗК9 – Здатність до комунікацій. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, володіти іноземною мовою; уміти спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); уміти оцінити співрозмовника (визначити типи психіки та моделі можливої поведінки) для досягнення комунікативної мети; уміти будувати міжкультурну комунікацію. Уміння ясно висловлюватися, бути переконливим.

фахові:

ФК1- Здатність розуміти особливості суспільних процесів; мати знання з правових та етичних засад журналістики; володіти процесами журналістської діяльності; здатність до прогнозування майбутнього журналістики; здатність до виокремлення проблеми в професійній діяльності; здатність до володіння науковими методами збору даних; вміння застосовувати методи аналізу та обробки даних; здатність до впровадження новітніх інформаційних технологій; вміння оцінювати ситуацію та приймати ефективні рішення;

ФК4 – Мати глибокі базові знання з різних галузей; спеціалізовані знання з окремої галузі; дотримуватись балансу думок; вміти працювати з джерелами; взаємодіяти з аудиторією;

ФК8 – Володіти соціальними навичками; бути відповідальним та надійним; вміти переконливо подати власну думку; вміти знаходити рішення; розуміти права та обов'язки в редакційному колективі; виконувати професійну функцію у колективі.

ПРН-1 – В умовах виробничої діяльності на основі знань уміти оцінити співрозмовника (визначити типи психіки та моделі можливої поведінки) для досягнення комунікативної мети.

ПРН-2 – В умовах професійної діяльності застосовувати сучасні інноваційні технології в комунікативній сфері.

ПРН-3 – Здатність: переконливо відстоювати власну професійну позицію, дослуховуватися і враховувати аргументи партнерів у спілкуванні, знаходити оптимальні рішення відповідно до професійних вимог, ділових ситуацій та інтересів учасників; уникати ситуацій, конфліктів, що можуть нашкодити професійній репутації та інтересам справи; раціонально діяти в конфліктних ситуаціях, шукаючи компромісів на основі професійних принципів і взаємної ділової вигоди; доносити аудиторії ЗМІ якісний перевірений медіа контент, вільний від маніпуляцій.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		Разом	Аудиторні	Лекцій	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль I							
1.	Тема 1. Кіберпсихологія як наука	6	4	2	2		2
	Модульний контроль	2					
	Разом	8	4	2	2		2
Змістовий модуль II							
ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ КІБЕР-ВЗАЄМОДІЇ							
2.	Тема 2. Особистість як суб'єкт кібер-взаємодії	32	12	2	10		20
	Модульний контроль	2					
	Разом	34	12	1	10		20
	Семестровий контроль	18					
	Разом за навчальним планом	60	16	4	12		22

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I

КІБЕРПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Тема 1. Кіберпсихологія як наука (2 год)

Кіберпсихологія або психологія інтернету як галузь психології, яка об'єднує методологію, теорію і практику дослідження видів, способів і принципів застосування людьми соціальних сервісів Інтернет (соціальні мережі, засоби спілкування в Інтернеті, від інтернет-форумів і чатів до месенджерів і MMORPG). Сучасні кіберпсихологічні дослідження як інтегровані комплексні. Міждисциплінарні зв'язки кіберпсихології з когнітивною психологією (вплив Інтернету на перебіг процесів); віковою психологією (рання обдарованість і вікова специфіка в застосуванні комп'ютерів та Інтернету); соціальною психологією (опосередковані комп'ютером та Інтернетом спілкування і групова діяльність); клінічною психологією (тривожність при застосуванні комп'ютерів, поведінкові аддикції, або залежності від Інтернету, застосування систем віртуальної реальності для терапії страхів і фобій); педагогічною психологією (групове та індивідуальне навчання за допомогою комп'ютерів, дистантне навчання, ігрові навчальні програми), організаційною психологією (специфіка нових форм зайнятості та організаційної поведінки в умовах застосування інформаційних технологій); диференціальною психологією (зіставлення особистісних типів в умовах безпосереднього і опосередкованого Інтернетом спілкування), когнітивною психологією (вивчення особливостей сприйняття інформаційних блоків WWW, розподілу обсягів уваги, оперування «зовнішньої» пам'яттю); психологією спілкування та психолінгвістикою (синхронне і асинхронне спілкування, спілкування у формі полілогу, мовні особливості мобільного зв'язку). Вивчення видів, способів і принципів застосування людьми соціальних сервісів мережі Інтернет (N.B. Ellison, P.M. Valkenburg); ефектів, що надаються технологіями на всілякі види соціальної (перш за все - освітньої) практики (D.R. Garrison, T. Anderson, N. Selwyn, S. Bennet); ефектів, що надаються технологіями на всілякі види соціальної (перш за все - освітньої) практики (D.R. Garrison, T. Anderson, N. Selwyn, S. Bennet); створення віртуальної ідентичності та самопрезентація в кіберпросторі (K. Davis, M. Childs, A. Peachy, S. Evans, B. Agger); кібераддикція (зокрема, відеоігрової), інтернет-залежність (K.S. Young, D. Greenfield, M.D. Griffiths, A.P. Doan, D.J. Kuss); кібербулінгу і кіберзлочинність (M. Aiken, J. Nurse, S. Hinduja, D.L. Espelage); проблеми, пов'язані з перебуванням людини в умовах віртуальної реальності (H. Hoffman, N. Foreman, A. Gaggioli).

Практичне заняття 1. Аналіз результатів кіберпсихологічних досліджень (2 год.)
Література основна: 2, 5; додаткова: 1, 2, 4, 5, 7, 8; інтернет-ресурси 1-14

ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ КІБЕР-ВЗАЄМОДІЇ

Тема 2. Особистість як суб'єкт кібер-взаємодії (2 год.)

Психологічна структура особистості. Вплив психологічних властивостей особистості на сприйняття аудіовізуальної інформації. Структура особистості за Зігмундом Фрейдом, Карлом Юнгом, Еріком Берном у контексті сприйняття аудіовізуальної інформації. Поняття «свідомість», «надсвідомість», «підсвідомість», «колективне несвідоме», «особисте несвідоме», «батько», «дорослий», «дитя», архетипи Карла Юнга, прояви цих феноменів у авторському медіаконтенті. Етапи формування особистості. Емоційно-вольова та ціннісно-смилова сфери особистості, їх формування та трансформації у процесі взаємодії з новими медіа. «Я-концепція». Поняття «потреби». Співвідношення понять «мотиви» і «потреби». Види потреб. Теорія потреб А. Маслоу. Комунікативні потреби та мотиви. ІСС як ієрархія смислів, потреб і цінностей людини. Зона корінних ІСС. Зона перспективного розвитку ІСС. Зона престижних ІСС. Полімотивованість звернення до нових медіа. Когнітивні процеси, їх роль та «викривлення» у взаємодії з новими медіа. Захисні механізми психіки, їх роль у сприйнятті інформації. Вікова періодизація, кризові періоди. Роль нових медіа у соціалізації особистості. Еволюція людини за Ю.Н. Харарі Теорія поколінь. Покоління Z, вплив нових медіа на типологічні психологічні характеристики. Комунікація як соціально-психологічний процес. Комунікації як взаємодія (інтерактивна сторона комунікації) Комунікації як сприймання людьми одне одного (перцептивна сторона комунікації). Місце і природа міжособистісних відносин. Комунікація в системі міжособистісних та суспільних відносин. Спільність комунікації та діяльності. Комунікації як обмін інформацією (комунікативна сторона комунікації) Етапи комунікативного процесу (кодування, декодування): усвідомлення ідеї для повідомлення; невербальна поведінка комунікатора; вербалізація ідеї комунікатором; сприйняття невербальної поведінки реципієнтом; сприйняття вербального повідомлення реципієнтом; осмислення ідеї. Фактори, що впливають на етапи комунікації. Драми спілкування: слухання, розуміння, емоційності, зворотного зв'язку. Специфіка Інтернет-комунікації: опосередкованість, дігіталізація, полілог, незавершена дія, візуалізація, віртуалізація, анонімність тощо. Суб'єктивна, віртуальна, змішані карти-моделі світу. Вплив карти світу на процес інтернет-комунікації. Психологічні механізми, що діють в рамках карти-моделі: генералізація, відчуття, спотворення. Поняття «модальність». Кінестетична, аудіальна, візуальна модальності. Вплив модальностей на процес комунікації. Полімодальність інтернет-комунікації. Вплив нових медіа на особистість: позитивний та негативний (лудоманія, депресія тощо)

Практичне заняття 2 Особистість як суб'єкт інтернет-комунікації (2 год.)

Практичне заняття 3: Типологічні особливості покоління Z: психологічний аспект

Практичне заняття 4 Психологія соціальних медіа (2 год.)

Практичне заняття 5 Аналіз самопрезентації професійних мовців у соціальних мережах (2 год.)

Практичне заняття 6 Аналіз моніторингу аудиторії нових медіа (2 год.)

Література основна: 1, 3, 8; додаткова: 2, 3, 5, 7-11; інтернет-ресурси 1-14

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	5	5
Робота на практичному занятті	10	1	10	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом:			42		106
Максимальна кількість балів	148				
Розрахунок коефіцієнта	$148:60=2,5$				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Змістовий модуль I

КІБЕРПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

1. Знайти дослідження з кіберпсихології (текст, першоджерело, методика проведення, статистика, діаграми тощо), як ці знання можуть вам знадобитися у професії.

Змістовий модуль II

ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ КІБЕР-ВЗАЄМОДІЇ

2. Написати есе та зробити колаж "Я людина медійна" (роль медіа у вашому житті: потреби, мотиви, тематика, типи зв'язків тощо; яким мережам програмам надаєте перевагу, чому).
3. На основі запропонованої психологічної теорії, проаналізувати специфіку соціальних мереж Телеграм, Ютуб, Інстаграм, Тік-Ток (робили разом на парах). Оформити у вигляді таблиці чи презентації (унаочнення аналізу). Наприклад, Інстаграм задовольняє потребу у безпеці, приналежності, самореалізації (приклади), естетичні потреби (краса людського тіла, природи, побутових речей) та когнітивні потреби (дізнаюся про захоплення інших людей, модні тренди...), формує судження щодо (гендерної рівності, насилля у родині...).
4. Проаналізуйте особистий профіль та авторський контент журналіста (Фб, Інстаграм, Ютуб, Тік-Ток) визначте основні меседжі, концепти (емоційно-забарвлені слова), символи, засоби підтримки уваги аудиторії він використовує (презентація).
5. Обрати інтернет-медіа та знайти публікацію з найбільшою кількістю переглядів та найменшою, пояснити такі кількісні показники (скрін тексту та фото, аналіз)
6. Обрати одну діаграму з показниками соціальних мереж, порівняти ці показники за роками, з іншими джерелами інформації, зробити висновки

Шкала оцінювання

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, складання модульних контрольних робіт та інших видів контролю.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;

- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 60 год., лекції – 4 год., практичні заняття – 12 год., індивідуальна робота – 4 год., консультації 4 год.
самостійна робота – 22 год., модульний контроль – 4 год., комплексний екзамен

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II
Назва модуля	КІБЕРПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА	ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ КІБЕР-ВЗАЄМОДІЇ
Теми лекцій	Тема 1. Кіберпсихологія як наука (2 год)	Тема 2. Особистість як суб'єкт кібер-взаємодії (2 год.)
Теми практичних занять	Практичне заняття 1. Аналіз результатів сучасних кіберпсихологічних досліджень (2 год.)	Практичне заняття 2. Особистість як суб'єкт інтернет-комунікації (2 год.) Практичне заняття 3. Типологічні особливості покоління Z: психологічний аспект (2 год.) Практичне заняття 4. Психологія соціальних медіа (2 год.) Практичне заняття 5. Аналіз самопрезентації професійних мовців у соціальних мережах(2 год.) Практичне заняття 6. Аналіз моніторингу аудиторії нових медіа (2 год.)
Самостійна робота	5 балів	25 балів
Види поточн. контролю	Модульний контроль – 25 балів	Модульний контроль – 25 балів
Підсумковий контроль	Комплексний іспит	

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

ОСНОВНІ:

1. Бебик В. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публік рилейшнз: монографія МАУП, 2005
2. Квіт С. Масові комунікації: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – Київ.: Києво-Могилянська академія, 2008.
3. Коновець О. Масова комунікація : теорії, моделі, технології : навч. посіб. / О.Ф. Коновець. – К. : ЛГУ, 2009. – 266 с.
4. Максименко. С. Д. Загальна психологія: навчальний посібник Центр учбової літератури, 2010.
5. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : навч.-метод. посіб. Баришполець О. Т. [та ін.]; за ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця К. : НАПН України, 2010
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навчальний посібник Академвидав, 2005
7. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навчальний посібник ПП Медобори- 2012

Додаткові:

1. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: монографія / за наук. ред. Л. А. Найдьонової, Н. І. Череповської; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. - К. : Міленіум, 2014
2. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кировоград: Імекс-ЛТД, 2015.- 224 с.
3. Різун В.В. Маси. Текст лекцій— К.: ВПЦ “Київський університет”, 2003.— — 153с.
4. *Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A.* [Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for pre-employment screening](#) (англ.) // *CyberPsychology & Behavior.* — 2002. — No. 5. — P. 331—345.
5. *Rachel Grieve, , Michaëlle Indian, Kate Witteveen, G. Anne Tolan, Jessica Marrington.* [Face-to-face or Facebook: Can social connectedness be derived online?](#) (англ.) // *Computers in Human Behavior.* — 2013.
6. *Suna P. Kinnunen, Marjaana Lindeman, Markku Verkasalo.* [Help-giving and moral courage on the Internet](#) (англ.) // *Journal of Psychosocial Research on Cyberspace.* — 2016.

7. Лабораторія психології масової комунікації та медіаосвіти <http://mediaosvita.org.ua/uk/>
(ресурси бібліотеки)
8. Детектор-медіа <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80+%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0>
9. Академія української преси <http://www.aup.com.ua/>(ресурси бібліотеки)
10. VoxUkraine <https://voxukraine.org/ru/item/olena-shkarpova-2/>